

Göteborgs Universitet
Institutionen för svenska språket

Albanska som modersmål

En kartläggning med hjälp av interjuver av albanska personers
svårigheter vid inlärn timer av svenska som andraspråk

Viktor Uvehammer

Specialarbete, 15 poäng

Svenska som andraspråk

Vt 2009

Handledare: Anders Börje Andersson

Innehållsförteckning

1. Inledning och motivering	s. 1
2. Syfte	s. 1
3. Disposition och metod	s. 2
3.1. Disposition	s. 2
3.2. Genomförande	s. 3
3.3. Val av informanter	s. 3
3.4. Val av metod	s. 4
4. Material	s. 5
5. Bakgrund	s. 6
5.1 Albansk invandring till Sverige	s. 6
5.2 Albanskans släktskap med andra språk och utbredning	s. 6
5. 3 Albanskans dialekter	s. 7
5. 4. Albanskans historia.	s. 8
6. Tidigare forskning	s. 11
6.1 Uttal	s. 12
6.2 Substantiv	s. 13
6.3 Adjektiv	s. 13
6.4 Pronomen	s. 14
6.5 Prepositioner	s. 15
6.6 Adverb	s. 16
6.7 Verb	s. 16
6.8 Negationens placering	s. 17
6.9 Subjekt	s. 17
6.10 Underordnade satser	s. 18
6.11 Ordföljd	s. 18
6.12 Semantiska skillnader	s. 18
7. Resultat	s. 19
7.1 Allmänbakgrundsfakta till intervjuerna	s. 20

7.1.1 Deltagare A	s. 20
7.1.2 Deltagare B	s. 21
7.1.3 Deltagare C	s. 22
7.2. Uttal	s. 23
7.2.1 Deltagare A	s. 23
7.2.2 Deltagare B	s. 24
7.2.3 Deltagare C	s. 24
7.3. Grammatik	s. 25
7.3.1 Deltagare A	s. 25
7.3.2 Deltagare B	s. 27
7.3.3 Deltagare C	s. 29
8. Diskussion	s. 32
9. Slutsatser	s. 36
10. Litteraturförteckning	s. 38
11. Bilaga 1	s. 39
12 Bilaga 2	s. 41

Sammandrag

Jag har i den här uppsatsen undersökt vilka svårigheter personer med albanska som modersmål möter när de ska lära sig svenska som andraspråk. Anledningen till att jag valt detta ämne för min uppsats är att albanska är ett indoeuropeiskt språk som utgör en egen gren i det indoeuropeiska språkträdet och svenska är ett nordgermanskt språk. Därför är en jämförelse mellan svenska och albanska intressant. Utgångspunkten för min uppsats är att det måste innebära en särskild utmaning för personer med albanska som modersmål att lära sig ett andraspråk som svenska. Mitt syfte med uppsatsen är att undersöka vilka problem som personer med albanska som förstaspråk möter när de lär sig svenska. De forskningsfrågor jag använt mig av i uppsatsen har tillämpats praktiskt i en kartläggning med hjälp intervjuer där jag forskat kring vad personer med albanska som förstaspråk upplevt som svårt när de lär sig svenska. De intervjufrågor som jag använt mig av i denna kartläggning finns redovisade i uppsatsen under rubriken *bilaga*.

Min uppsats innehåller tre delar: en redovisning av skillnaderna mellan svenska och albanska samt en kort historik över det albanska språkets uppkomst, ett intervjuavsnitt med tre deltagare som har albanska som modersmål där de berättar hur de lärt sig svenska som andraspråk och en diskussion där jag redovisar vad jag kommit fram till samt resonerar kring detta. Jag avslutar mitt arbete med en slutsatsdel där resultatet av min diskussion sammanfattas.

Resultatet av min uppsats är att många av de antaganden som mina forskningsfrågor som baseras på tidigare forskning inte går att bevisa eftersom deltagarnas svar skiljer sig åt.

1. Inledning och motivering

Jag vill med den här uppsatsen undersöka vilka svårigheter personer med albanska som modersmål möter när de ska lära sig svenska som andraspråk. Anledningen till att jag valt detta ämne för min uppsats är att albanska är ett indoeuropeiskt språk som utgör en egen gren i det indoeuropeiska språkträdet och svenska är ett nordgermanskt språk. Därför är en jämförelse mellan svenska och albanska intressant. Min utgångspunkt för min uppsats är att det måste innebära en särskild utmaning för personer med albanska som modersmål att lära sig ett andraspråk som svenska. Eftersom jag själv har haft användning av de likheter som finns mellan indoeuropeiska språk när jag lärt mig engelska och tyska då dessa språk likt svenskan tillhör den germanska språkgrenen, intresserar detta mig och jag är förväntansfull över vad min forskning kan resultera i. Det resultat jag förväntar mig med mitt arbete är en kvalitativ redovisning över likheter och skillnader mellan svenska och albanska som fördjupar den forskning som finns på området ytterligare.

2. Syfte

Mitt syfte med uppsatsen är att undersöka vilka problem som personer med albanska som förstaspråk möter när de lär sig svenska. De forskningsfrågor jag använt mig av i uppsatsen har tillämpats praktiskt i en kartläggning med hjälp intervjuer där jag forskat kring vad personer med albanska som förstaspråk upplevt som svårt när de lär sig svenska. De intervjufrågor som jag använt mig av i denna kartläggning finns redovisade i uppsatsen under rubriken *bilaga*.

3. Disposition och metod

3.1. Disposition

Min uppsats innehåller tre delar: en redovisning av skillnaderna mellan svenska och albanska samt en kort historik över albanskans framväxt (under rubriken *Bakgrund och presentation*), ett intervjuavsnitt med deltagare som har albanska som modersmål samt lärt sig svenska som andraspråk (under rubriken *Resultat*) och en diskussion där jag redovisar vad jag kommit fram till samt resonerar kring detta. Jag avslutar mitt arbete med en slutsatsdel där resultatet av min diskussion sammanfattas.

Jag har fördelat mina intervjuer under tre kategorier: Allmän bakgrundsfakta (till intervjuerna), uttal och grammatik. Denna indelning är avsedd att ge frågorna och de svar jag fått en lättöverskådlig karaktär. I kategorin allmän bakgrundsfakta till intervjuerna har jag redovisat varifrån deltagarna i undersökningen kommer och vilken albansk dialekt de talar (gegiska eller toskiska) samt vilka eventuella skillnader de finner mellan dialekterna. Jag har även redovisat hur länge deltagarna i min undersökning varit i Sverige, vad de tyckte var specifikt svårt när de skulle lära sig svenska samt vad de fortfarande tycker är problematiskt när de talar svenska idag. I kategorin uttal har jag redovisat vad mina deltagare tycker är svårt att uttala på svenska och ifall de kan ge något exempel över något som är svårt att uttala på svenska.

I kategorin grammatik har jag inledningsvis frågat deltagarna i undersökningen vad de tyckte var svårt att lära sig när de skulle lära sig svenskans grammatik. Jag har efter detta varit mer specifik i min frågeställning och frågat hur deltagarna upplevt hur det var att lära sig svenskans slutartikel för bestämdhet, adjektivs korrekta böjningsform,

pronomen, prepositioner, adverb, verb, subjekt och ordföljd. Jag har frågat deltagarna över deras tankar kring den problematik som omger det svenska ordet *vara* och vad de tror att svårigheten ligger för personer med albanska som modersmål när de ska lära sig använda ordet när de pratar sig svenska. Det kompletta underlaget för de intervjuer jag genomfört finns redovisade i uppsatsen under *bilaga 1*. En sammanfattande redovisning av resultatet av intervjuerna finns redovisade i uppsatsen under *bilaga 2*.

3.2. Genomförande

För att komma fram till vilka problem som elever med albanska som förstaspråk möter när de lär sig svenska har jag jämfört de likheter och olikheter som svenska och albanska besitter. Jag har även presenterat fakta runt hur de båda språken är uppbyggda som är relevant för mitt syfte. Efter att ha presenterat dessa fakta har jag undersökt hur de fungerar i praktiken genom att intervjua elever i ämnet svenska som andraspråk med albanska som modersmål om de erfarenheter dessa har efter att ha lärt sig svenska.

Jag har i mitt genomförande av intervjuerna vara noga att kontrollera att de andraspråksutövare som medverkar verkligen upplever de skillnader jag presenterat som problem eller inte. Jag har i min undersökning använt ett kvalitativt genomförande genom de intervjuer min undersökning bygger på.

3.3. Val av informanter

Intervjuerna har genomförts med tre deltagare. Dessa deltagare omnämns som Deltagare A (som är en 37 årig kvinna), Deltagare B (som är en 30 årig man) och Deltagare C (som är en 29 årig man).

Min ambition har varit att de intervjuer jag har organiserat blivit en tillgång till de fakta jag presenterat. Jag har genom mina intervjuer kartlagt hur personer med albanska som modersmål använder svenska och vilken påverkan deras modersmål haft för deras andraspråksinlärning.

3.4. Val av metod

Anledningen till att jag valt göra en kvalitativ undersökning är att jag haft som mål att ha en närhet till mitt material i enlighet med de tankar som Lagerholm (2005: 29) presenterar runt detta. Jag har utformat mina intervjuer som en kvalitativ undersökning. Detta innebär att min undersökning innefattat få informanter, ingående frågor och större flexibilitet än ett arbete med enkäter kan presentera (Lagerholm 2005: 53). Denna utformning har utgjort en lämplig metod för mitt syfte med uppsatsen. I mitt fall blir dock undersökningen ett komplement till en annan metod (2005: 54) då min uppsats innehåller en inledande del där skillnader mellan språken presenteras.

Den största utmaningen jag funnit i mitt arbete var att få fram informanter som passar in i det mål jag har med mitt arbete. Jag har i mitt genomförande tagit hänsyn till att det är viktigt i en uppsats med tvåspråkiga personer att ha kännedom om hur länge de varit tvåspråkiga, hur gamla de var när de började lära sig ett andraspråk, deras ålder, vilka språk som utgör tvåspråkigheten samt en del andra faktorer som påverkat deras svar (Lagerholm 2005: 54). Dessa utgångspunkter utgör

alla faktorer som jag tagit hänsyn till i min undersökning och slutdiskussion.

Jag har i den mån det varit möjligt använt mig av individer som varit olika länge i Sverige för att kunna redovisa hur deras utveckling i svenska påverkats av deras modersmål. Min ambition med detta är att undersöka ifall några intressanta slutsatser går att dra utifrån dessa personers språkliga utveckling, samt redovisa de reflektioner som deltagarna förmodligen har efter att genomgått den process som inläringen av ett språk innebär. Jag har spelat in de intervjuer jag har genomfört. De styrkor jag finner hos den kvalitativa formen av intervju som jag har använt mig av är att den utgör en smidig metod för att utforska de möjligheter som mitt syfte med arbetet innefattar. De svagheter jag ser med denna metod är att den bara utreder hur ett fåtal deltagare uppfattat den problematik som arbetet koncentreras runt, men eftersom denna uppsats har en tydlig sidobegränsning finner jag ändå den kvalitativa intervjuformen vara mest lämpad för min uppsats.

4. Material

Jag använt mig av Inger Bröjers uppsats *Albanska – en kontrastiv beskrivning* (1996) för att fastställa skillnaderna mellan språken albanska och svenska. Jag har använt Janet Byrons *Selection among alternatives in language standardization. The case of Albanian* (1976), Martin Camajs *Albanian grammar: with exercises, chrestomathy and glossaries* (1984), Leonard Newarks *Standard Albanian* (1982) och Arshi Pipas *The politics of language in socialist Albania* (1989) för att ge grundläggande fakta kring det albanska språkets utformning.

Jag har använt två källor från Internet: <http://www.lmp.ucla.edu/Profile.aspx?LangID=36&menu=004Albanian> och <http://www.uddevalla.se/download/18.1e80c8710694337d71800023605/Flyktingmottagning.pdf>. Anledningen till att jag valt dessa är för att jag vill att mitt arbete ska innehålla en bakgrund till det albanska språket i allmänhet och även beskriva orsaker som bidragit till personer med albanska som modersmål fått lämna sina hemländer. Jag har använt mig av Per Lagerholms bok *Språkvetenskapliga uppsatser* (2005) för att ge uppslag för arbetets metodiska upplägg.

5. Bakgrund

5.1 Albansk invandring till Sverige

Invandring till Sverige av etniska albaner startade på 1960- och 1970 talet då arbetskraftutvandring från det forna Jugoslavien började bli vanligt. Denna första våg av albaner som slog sig ner i Sverige var dock förhållandevis liten. Oroligheterna i provinsen Kosovo som kulminerade 1981 resulterade i att en större andel albaner började komma till Sverige. Under åren 1991 till 1995 förvärrades oroligheterna kring Balkan efter att ett krig mellan Serbien och Kroatien bröt ut.

Oroligheterna på Balkan fortsatte under åren 1996 till 2000. Attacker på människor i Kosovoprovinen utfördes och hundratusentals albaner från Kosovo blev tvungna att flytta varvid ett flertal kom till Sverige (<http://www.uddevalla.se/download/18.1e80c8710694337d71800023605/Flyktingmottagning.pdf>).

5.2 Albanskans släktskap med andra språk och utbredning

Då albanska inte är nära släkt med något av våra idag levande språk utgör det en egen gren av den indoeuropeiska språkfamiljen. Albanska har dock många likheter med andra språk runt Balkan och har lånat ord från grekiska, latin, turkiska och slaviska och romanska språk. Albanskan har även gått igenom flera större fonetiska förändringar. Alla dessa faktorer har resulterat i att språkets släktskap med det indoeuropeiska språkträdet fastställdes under mitten av 1800 – talet (Newark 1982:6).

Idag talas albanska av 98% av Albaniens befolkning som utgör 3,2 miljoner invånare. Det finns albansktalande minoriteter inom angränsande delar av det forna Jugoslavien som Kosovo, Montenegro och Makedonien samt inom Italien, Turkiet och USA (<http://www.lmp.ucla.edu/Profile.aspx?LangID=36&menu=004Albanian>).

5.3. Albanskans dialekter

Det finns två huvudgrupper för albanskans dialekter: toskiska i söder och gegiska i norr. Toskiskan och gegiskan skiljs åt av en dialektalgräns som löper längs floden Shkumbini (Pipa 1989:1). Bakgrunden till de skillnader som finns mellan de två dialekterna är oklar. Detta beror på att ingen klar förklaring finns över hur dialekternas geografiska utformning uppkommit eftersom ingen "can tell when they began to denote Northerners and Southerners" (Pipa 1989:190). Gegiska talas utanför Albanien främst i de resterande delarna av det forna Jugoslavien (samt Makedonien) medan toskiska utanför Albanien har starkast fäste i Italien och Grekland. Den idag mest ålderdomliga formen av toskiska talas av tosker, vilka idag kallas arbëresher eller italio-albaner, som

utvandrade till Italien efter Turkiets erövring av Albanien under mitten av 1400 – talet. Arbëreshernas variant av toskiskan har bevarat stora delar av dialektens äldre form. Vid en närmare inspektion av äldre texter där gegiska och toskiska förekommer framstår de dialektala skillnaderna inte som särskilt stora. De skillnader som dock finns utgörs främst av fonologiska olikheter, även om det förekommer faktorer som skiljer dem åt på alla språkliga nivåer (Camaj 1984:XI). Pipa ger dock uttryck för ett radikalt annorlunda förhållningssätt eftersom författaren föreslår att skillnaderna mellan toskiskan och gegiskan är så stora att de faktiskt kan betecknas som två olika språk. Författaren förstärker detta påstående genom att hävda att toskiskan och gegiskan skiljer sig så mycket åt fonologiskt, morfologiskt och syntaktiskt att de kan betecknas som skilda från varandra (Pipa 1986: 8 - 19).

Albanska kan jämföras med armeniska som av vissa forskare anses vara en blandning av två språk (Pipa 1986:154). Pipa fördjupar albanskans likheter med armeniska med argumentet att de båda språken är självständiga från andra språk och att de befinner sig på "an intermediate stage between pure Japethic and achieved Indo- European" (Pipa 1986 : 152 - 153). Författaren fortsätter sitt resonemang kring de båda språken med att hävda att likheter med att albanskan liksom armeniskan kan bestå av två språk: "one demotic and the other aristocratic" (Pipa 1986:154).

5. 4. Albanskans historia

Forskare tvistar i dagsläget över var det albanska språket kommer ifrån. Det finns dock tre olika teorier över albanskans härkomst: att språket grundats av illyrier, pelasger eller thraker. Det är dock svårt att dra

någon bestämd slutsats av dessa antaganden eftersom de forskare som argumenterat för sina olika teorier inte lyckats enas i frågan kring albanskans språkliga rötter och avfärdar varandras teorier bestämt (Pipa 1986: 155 - 161). Sedan 1300 – talet har det albanska språket nämnts i texter som inte varit skrivna på albanska. I en text från 1462 förekommer albanskan för första gången där det på gegiska med latinskrift behandlar en katolsk dopformel (Byron 1976: 36). Pipa menar att detta är intressant ur en dialektal synvinkel eftersom gegiskan kan betecknas som en dialekt som är grundad i katolicismen (Pipa 1986: 191). Under 1400 – talet skrevs en del av Nya Testamentet på toskiska med grekiska bokstäver (Byron 1976: 36). Under 1500 – och 1600 – talen skrevs flera religiösa texter av arbëresher och geger på albanska. Den första boken som publicerades på albanska var en katolsk mässbok som skrevs av biskop Buzuku på gegiska 1555. Trots att produktionen av texter skrivna på albanska var knapp under 1500- och 1600 – talen så började en omfattande utveckling inom den albanska litteraturhistorien att växa fram under de kommande århundradena. De verk som författades på språket under denna tid var skrivna på de båda dialekterna (Newark 1982:3).

Ur ett historiskt perspektiv har albanska fått bära en underordnad roll gentemot språk som grekiska, latin, turkiska och diverse slaviska språk. Ett belysande exempel på detta är faktumet att albanska förbjöds som skriftspråk under det ottomanska imperiets ockupationen år 1453-1912. Under denna tid då turkar erövrade landet blev latinet Albaniens officiella språk och fortsatte att utgöra kulturlivets och kyrkans språk i landet fram till 1700 – talet, trots att det så småningom ersattes av turkiska. Ur en utbildningssynpunkt användes grekiska i grekiskortodoxa skolor och latin i katolska lärosäten, fast turkiska hade

alltid den starkaste språkliga positionen inom landet (Byron 1976: 36-39).

Under 1800 – talets mitt började det ottomanska rikets position i landet försvagas. Samtidigt som denna utveckling inleddes började en kraftfull nationell rörelse växa fram i landet. Under den kamp för Albanians frigörelse som i och med detta drogs igång gav flera av de som deltog i stridigheter betydande avtryck på albanskans utveckling mot ett enhetligt språk. Ett exempel på detta var att ett gemensamt alfabet fastslogs 1908 som var baserat på latinska bokstäver.

När landet blev självständigt 1912 började fler engagera sig i att förvandla albanska till ett enhetligt skriftspråk. Den dialekt som ansågs ha den största potentialen för att göra detta möjligt var sydgegiska som talades i Elbasan. Sydgegiska började därmed växa fram till ett skriftspråk som var enhetligt för alla som talade albanska. Elbasan – dialekten utgjorde därefter landets officiella språk under åren 1923 till 1944. Ur ett kulturellt perspektiv hade dock den toskiska dialekten stort inflytande och majoriteten av den litteratur som publicerades på albanska var skrivet på toskiska (Byron 1976: 57 - 61). Realiseringen av ett gemensamt och enhetligt riksspråk inom Albanien genomfördes 1944 efter landets befrielse, eftersom den nya historiska fas som detta innebar krävde ett språk som gynnade alla albaner. Ambitionen för ett enhetligt riksspråk både i form av tal samt skrift har dock funnits sen 1800 – talet. Rättstavningskongressen i Tirana 1972 befäste utveckling mot ett enhetligt språk (Newark 1982:8). Under kongressen fastställdes regler och principer över hur albanskans riksspråk skulle utformas för framtiden (Camaj 1984:XII) Albanskans riksspråk idag utgörs av en blandning av toskiska och gegiska. Det bör dock tilläggas att toskiska är den dialekt som betytt mest för riksspråkets utformning. De båda

dialekterna har än idag ett starkt fotfäste inom albanska ur både en muntlig och skriftlig aspekt. Albanskans riksspråk håller dock på att spridas genom massmedia och undervisning i skolor runt om i Albanien, men även i andra länder där språket talas (Byron 1976: 64).

Under Italiens ockupation av Albanien under åren 1939 och 1944 gjordes inga försök att förena de båda dialekterna och därför skrevs albanska på både gegiska och toskiska under andra världskriget (Pipa 1986: 4). Toskiska blev sedermera Albaniens officiella språk efter att landet blev socialistiskt 1944. detta berodde på att landets dåvarande ledning inte tolererade Elbasan dialekten. Allt eftersom att Albanien gick mot att bli ett modernare land började fler bland landets språkmän intressera sig för att fastställa ett riksspråk som var gemensamt för alla som talade albanska. Den första bok som publicerades där albanska rättstavningsregler behandlades utkom några år efter rättstavningskongressen i Tirana 1972 (Byron 1976: 57 - 61).

6. Tidigare forskning

Det finns i dagsläget ingen omfattande forskning över de svårigheter som personer med albanska som modersmål möter när de ska lära sig svenska som andraspråk. En förklaring till detta kan vara att albanska är ett relativt litet språk och att Sverige först de senaste 40 åren haft en större invandring av människor med albanska som modersmål. Bröjer har dock skrivit en D – uppsats som heter *Albanska – en kontrastiv beskrivning* (1996) där hon främst redovisar för det albanska språkets uppbyggnad, men även i korthet skildrar skillnader mellan albanska och svenska.

6.1. Uttal

Vid en granskning av albanskans fonologi är det tydligt att det finns lättidentifierade uttalssvårigheter som uppstår för personer med albanska som modersmål när dessa ska lära sig svenska som andraspråk. Dessa uttalssvårigheter orsakas av albanskans användande av vokaler och konsonanter samt dess betoning av ord. Albanska har tre specifika vokalfonem som orsakar denna problematik. Dessa vokalfonem utgörs av albanskans /i/, /y/ och /ɛ/. En anledning till att albanska skiljer sig från svenska i dess användning av vokalfonem är att albanskans /i/ och /ɛ/ har ett större utrymme att röra sig i. En vanlig bieffekt av vokalfonemen /i/ och /ɛ/ och dessas annorlunda spännvidd i jämförelse med svenska är att de för albansktalande personer lätt kan förväxlas med svenskans /e/. Dessa vokalfonemen resulterar i att personer med albanska som modersmål ofta har svårt att skilja mellan svenskans *bin-ben* eller *hel-häl* eftersom albanskans /i/ och /ɛ/ kan uttalas som svenskans /e/ (Bröjer 1996: 13).

Albansktalande personer har ofta svårigheter att lära sig fonemskillnader mellan albanska och svenska, varvid en sammanblandning kan infinna sig både av en auditiv och artikulatorisk aspekt. Det är även svårt för personer med albanska som modersmål att använda svenskans längdskillnad korrekt. Detta beror på att svenskan har en distinktiv längdskillnad, medan albanska inte har någon klar sådan distinktion.

En annan lättidentifierad skillnad mellan svenskan och albanska är att albanska har en bredare arsenal av konsonanter än svenska. Albanska har dock inget *ng* – fonem (vilket finns som en allofon av *n* före *g* och *k*). Detta innebär att ifall albanskans assimilationsregel förs över till

svenskan kan det uppstå fel vid ord som *många* eftersom detta ord får ett ng - ljud. Albansktalande kan även ha svårt att uppfatta att svenskans tonlösa klusiler i en viss kontext uttalas med aspiration. Därför kan oaspirerade /p, t k/ lätt förväxlas med svenskans /b, d, g/ vid uttal.

Albanskan skiljer sig även i sitt användande av betoning från svenskan. Detta kan resultera i att albansktalande kan få svårt att uttala svenska. En sådan problematik blir särskilt märkbar vid uttal av sammansatta ord, då huvudbetoningen kan placeras vid ordets slut (Bröjer 1996: 14).

6.2 Substantiv

Personer med albanska som modersmål möter flera svårigheter när de ska lära sig svenskans grammatik. En lättidentifierat svårighet är den problematik som uppstår när albansktalande ska lära sig svenskans användning av substantiv. Detta beror på att albanska använder sig av bestämdhet/obestämdhet i dess grammatiska kategorisering. Detta ger upphov till en lättidentifierad svårighet vid användning av slutartikeln för bestämdhet som finns i svenskan. Ett konkret exempel på en sådan svårighet är felskrivningen *min sonen* då den person som gjort felet använt sig av sitt förstaspråks regel i sin utövning av svenska. Det går även att påstå, med stöd av felskrivningen *Han köpte svarta bilen*, att svenskans dubbla bestämdhet utgör en svårighet för personer med albanska som modersmål. Ett annat fel vid användning av genus är ett vanligt förekommande problem är *En fönster* (Bröjer 1996: 67).

6.3 Adjektiv

Personer med albanska som modersmål har generellt inte svårigheter med att lära in att attributivt adjektiv placeras framför sitt huvudord i svenska. Det är dock inte ovanligt att albansktalande har svårigheter med att ge adjektiv en korrekt böjningsform. Några typiska exempel på kongruensfel är *landet är vacker* och *en stora familj* (Bröjer 1996: 68).

6.4 Pronomen

Det finns flera problem som albansktalande kan möta när de ska lära sig svenskans användning av pronomen. Ett bra exempel på detta är albanskans användning av finita verb eftersom dessa har särskilda personändelser varvid subjektspronomen inte är en avgörande komponent för förståelse. Denna regel resulterar i att pronomenet inte är nödvändigt (och kan falla bort), men även att detta kan användas vid bruk av svenska. Detta kan leda till att felskrivningar som *Sen gick hem* kan uppstå. Albansktalande kan även stöta på bekymmer i användandet av reflexiva pronomen. Detta beror på att reflexiven inom albanska förmedlas genom att verbet får en personböjd ändelse. Det är dock värt att notera att en del tempus och modus har en partikel, vilken används vid omnämnandet av alla personer. Detta kan resultera att ett reflexivt pronomen kan utlämnas när personer med albanska som modersmål ska tala svenska. Ett exempel på detta är felskrivningen *Vi lade och somnade*. Ett annat problem som kan uppstå är att verb som inom svenskan inte är konstruerade med en reflexiv böjning kan få en sådan, vilket exemplet *Hon växte sig* illustrerar. Orsaken till att denna problematik kan uppstå är oklar, men Bröjer menar att ”en möjlig förklaring till en sådan felkonstruktion kan vara att verbet har en mediopassiv form i albanskan” (Bröjer 1996: 68).

6.5 Prepositioner

Prepositioner och den korrekta användningen av dessa är något som orsakar många bekymmer för personer med albanska som modersmål när de ska lära sig svenska. Ett exempel på detta är att prepositioner utelämnas varvid felskrivningar som *Jag var Liseberg* eller *Jag badade Näset* kan uppstå. Anledningen till att dessa problem förekommer bland personer med albanska som modersmål när de lär sig svenska är oklar eftersom albanska sätter ut prepositioner i fall som motsvarar dessa felskrivningar. Det finns dock en lätt identifierad skillnad mellan svenskan och albanska i de båda språkens användning av prepositioner: svenskan använder prepositionsuttryck, men det händer att albanska formulerar genitivförhållande stödd av en genitivkonstruktion. Det finns även exempel på felaktiga val av prepositioner som i felskrivningen *Karta av Sverige*. Personer som har albanska som modersmål kan stöta på problem med svenskans prepositioner eftersom de genom sitt modersmål inte fått för vana att formulera skillnaden mellan riktning och befintlighet genom diverse prepositioner. Därför är chansen stor att albaner kan stöta på problem med att skilja svenskans prepositioner och deras grundbetydelser vilket exemplet *Han är på besök till X* illustrerar. Det är inte ovanligt att albansktalande utelämnar prepositioner före objektet i en sats varvid en felskrivning som *Han lyssnar musik* kan uppstå. Denna problematik kan förklaras med att albanska har verb som i sig innehåller en preposition (Bröjer 1996: 68).

6.6 Adverb

Svenskans användning av adverb är svår att lära in för albaner. Specifika exempel på denna problematik är ordpar som *här-hit*, *där-dit* och *hemma-hem*. Därför använder personer med albanska som modersmål de befintlighetsbetecknande adverbena istället för de motsvarigheter som finns bland riktningsbetecknande adverb. Detta beror förmodligen på att albanska inte formulerar skillnaden mellan riktning och befintlighet genom olika adverb. Ett exempel på detta är felskrivningen *Jag kom här till Göteborg*. På grund av att det albanska ordet *Shumë* motsvarar svenskans *mycket* och *många* finns en chans för svenska adverb blandas ihop som i exemplet *Mycket pojkar här* (Bröjer 1996: 68).

6.7 Verb

Vid albansktalandes användning av svenskans verb kan tempusändelser sättas ut på huvudverb som i felskrivningen *Jag måste reser*. Det är troligt att detta beror på att albansktalande uttrycker svenskan infinitivform utifrån modersmålets personböjda verb. Därmed kan felaktiga insättningar av svenskans *att* inträffa som exemplet *Jag tänker att flytta* illustrerar. Detta beror förmodligen på en övergeneralisering av svenskans infinitiv i det utsatta infinitivmärket. Inom svenskan finns många verb som följs av partikel, men inom albanska motsvaras ett verb samt partikel kombination av endast ett verb. Resultatet av detta blir att svenskans partikel utelämnas som exemplet *Han hjälper hemma* visar. Det förekommer att individer med albanska som modersmål utelämnar svenskans *vara* som i exemplen *Jag inte rädd* och *Det svårt* illustrerar. Detta är dock ett språkmässigt fenomen som är svårförklarat eftersom albanska har en egen motsvarighet till svenskans *vara* (Bröjer 1996: 69).

6.8 Negationens placering

Negationens placering utgör ett lätt identifierat bekymmer för albansktalande. Detta beror på att albanska har en fast placering av negationen i förhållande till verbet. Albanska gör ingen skillnad på huvudsats och bisats. Därför utgör negationens placering i överordnade samt underordnade satser inom svenskan bekymmer för majoriteten av albansktalande (Bröjer 1996: 69).

6.9 Subjekt

Svenskans användning av språkets formella subjekt *det* är något som kräver mycket träning för en person med albanska som modersmål. Detta beror i stor utsträckning på att svenskans formella subjekt *det* är något som utgör en specifik nyhet för albansktalande. Albanska använder sig istället av personändelse vid 3:e person på verb, varvid felaktiga uttryck som *Är kallt ute* kan förekomma när albansktalande ska lära sig svenska. Ett annat problem som kan uppstå är att meningar kan konstrueras på felaktiga sätt eftersom en att-bisats fungerar som subjekt. Vid sådana fall kan felskrivningar som *Att vi ska ställa krav på barnen är det bra metod* uppstå. Bröjer menar att anledningen till att denna felskrivning kan uppstå är att en övergeneralisering av svenskans formella subjekt *det* kan förekomma (Bröjer 1996: 69).

6.10 Underordnade satser

Underordnade satser kan bli problematiska för individer med albanska som modersmål då albanska har en motsvarighet till svenskans *att: që*. *Që* används inom albanska som inledare till finiala adverb-bisatser. Detta kan förklara att albansktalande kan göra felskrivningar som *Jag skriver att jag inte ska glömma*.

Bröjer (1996: 69) hävdar att när bisatsinledaren *vem* eller *vad* står som subjekt i bisatsen, får subjektet ett komplement av ordet *som* i svenskan. Detta kan resultera i att albaner kan lämna ut svenskans subjektmarkör varvid felskrivningar som *Han undrade, vad hade hänt* kan uppstå.

6.11 Ordföljd

En markant skillnad mellan svenska och albanska är att albanska i mycket större utsträckning använder en friare ordföljd. Personer med albanska som modersmål kan lätt missa att svenskan besitter en omvänd ordföljd så fort en annan satsdel än subjektet inleder satsen. I albanska har både direkta och indirekta frågeordsfrågor omvänd ordföljd. Detta kan resultera i att felskrivningar som *Jag vet, var bor han* kan uppstå (Bröjer 1996: 69).

6.12 Semantiska skillnader

Det finns ett flertal semantiska skillnader mellan albanska och svenska. Bröjer (1996: 70) menar att detta beror på att det inte finns en fullständig motsvarighet mellan all ord som befinner sig inom motsvarande semantiska fält från olika språk. Istället besitter varje ord sin egen uppsättning begrepp och betydelser.

Albanska har ett verb (*kam*) som fungerar som en motsvarighet till de svenska verben *finnas*, *hava*: *äga* och tempusbildande *hava*. Det finns även en motsvarighet till de svenska orden *veta*, *kunna* samt *känna till* i det albanska verbet *di*. Det är även värt att notera att de svenska verben *sitta*, *stå* och *ligga* inte bara används om personer utan även om föremål. Albanska anger dock föremåls befintlighet med 3: e personen av verbet *jam* som i svenskan motsvaras av *vara*. De svenska placeringsverben *ställa*, *lägga* och *sätta* motsvaras inom albanska av ett enda verb: *vë*. Albanskan skiljer sig från svenskan i det avseendet att språket använder verbet *shkoj* (jag går) oavsett hur en person förflyttar sig. Detta resulterar i att det inte framgår ifall en person går eller åker till en destination. Svenskan däremot använder vitt skilda rörelseverb när en person förflyttar sig med fordon eller till fots. Svenskans rörelseverb som representeras av verbet *gå* har inom albanska flera olika verb som motsvarighet då dessa kan innefatta rörelsens riktning. Exempel på sådana verb är *hyj* (jag går in), *zbres* (jag går ner), *ngjitem* (jag går upp för trappan), *dal* (jag går ut), *largohe* (jag går bort) och *ngrihem* (jag går upp ur sängen). Inom albanska motsvaras de svenska verben *spela* och *leka* av ett gemensamt verb: *luaj* alternativt *loz* som inom albanska motsvaras av jag spelar/leker (Bröjer 1996: 70).

7. Resultat

Tre deltagare har medverkat i min undersökning. Deltagare A är en 37 årig kvinna. Deltagare B är en 30 årig man. Deltagare C är en 29 årig man.

7.1 Allmän bakgrundsfakta till intervjuerna

7.1.1 Deltagare A

Deltagare A kommer ursprungligen från staden Pristina i Kosovo. Hon menar att det finns en så väsentlig skillnad mellan Albanien två dialekter gegiska och toskiska att talare av respektive dialekt har svårt att förstå varandra. Själv talar hon toskiska och förstår knappt en person som talar gegiska. A har bott i Sverige i 10 år (hon kom hit 1999) och började undervisning i svenska relativt omgående efter att hon kom till landet.

Det A specifikt tyckte var kämpigt när hon skulle lära sig svenska var grammatiken: hon hade speciellt svårt för att lära sig prepositioner. Hon hade även svårt att lära sig systemet bakom för- och efternamn inom svenskan. A förklarar detta med att kontrasten mellan svenskans och albanskans utformning av för- och efternamn är stor och att omställningen till svenskans system var svår att göra.

A tycker fortfarande att vissa aspekter av svenska är svårt idag när hon är mer bekant med språket. Hon tycker dock att det går lätt att prata svenska i nuläget och ger som exempel att hon både tänker och talar främst svenska idag. A förklarar denna förändring med att hon i början av sin inläring av svenska tyckte att det kändes problematiskt att tala svenska. Efter att hon kommit över denna reservation så har dock hennes språkliga kompetens förbättrats avsevärt. Idag känner hon sig säker på språket, även om hon ibland blir osäker över vissa aspekter av svenskan. Det som hon fortfarande har svårt för idag är delar av svenskans grammatik som pronomen och prepositioner.

7.1.2 Deltagare B

Deltagare B kommer ursprungligen från Kosovo. Han har ingen uppfattning om vilken dialekt han talar på sitt modersmål. B har inte någon uppfattning om vilka skillnader det finns mellan albanskans två dialekter. Han tror att en förklaring till detta kan vara att han kom till Sverige när han var 13 år (han kom hit 1992) och därför talat svenska längre än han talat albanska. B menar även att Kosovo är ett område där effekterna av albanskans två dialekter, gegiska och toskiska, inte är lika lätta att urskönja som i Albanien. Han förklarar detta med det i Kosovo inte finns områden som är lika klart delade i dialektala zoner som i Albanien.

B tyckte att det var särskilt svårt att lära sig svenskans vokaler. De vokaler som han tyckte var särskilt utmanande att lära sig var *y* och *å*. B förklarar detta med att albanska inte har samma vokalsystem som svenskan och därför är omställningen från det ena språket till det andra svårt att göra för en andraspråksinlärare. Det fanns dock aspekter av andraspråksinlärningsprocessen som var lättare än andra. B menar att han inte hade några nämnvärda svårigheter att lära sig att uttala svenska.

B tycker att vissa aspekter av det svenska språket är svåra att bemästra helt idag. Han menar att det som andraspråksinlärare är svårt att lära sig alla svenskans delar flytande och att vägen dit utgör ett livslångt projekt. B menar även att enskilda ord kan vara relativt lätta att bemästra, men att se en komplett helhet i språket fortfarande kan vara svårt än idag. Han säger att insikten om att han som vuxen fortfarande kan finna delar av sin språkliga kompetens som vingliga eller bristfälliga var något som kom till honom gradvis. Först efter att han

börjat studera på universitet började han reflektera över att vissa aspekter av hans språkmässiga förmåga fortfarande krävde träning. Han jämför sin inlärningskurva med en klättring där han insett att för varje steg han tagit så inser han att det fortfarande finns delar av svenskan som han trots sina framsteg måste jobba vidare med.

7.1.3 Deltagare C

Deltagare C kommer ursprungligen från Kosovo. Han har ingen uppfattning om ifall han talar gegiska eller tosiska som sitt modersmål. C har dock en viss uppfattning om vilken skillnad som finns mellan de två dialekterna och han menar att det går att förstå dem båda som albansktalande. Förståelsen är dock starkt knuten till sammanhang och C menar att han förstår en viss del av vad utövare av de båda dialekterna säger, men inte allt. I en jämförelse med språk inom den nordgermanska språkstammen så menar C att gegiska och toskiska kan jämföras med norska och svenska: skillnaderna är flera och omfattande på vissa områden, men talare av de båda språken kan ändå förstå varandra om de båda anstränger sig. C kom till Sverige 1991 och han kan förutom svenska flera språk som engelska, tyska och serbokroatiska.

Deltagare C tyckte att svenskans grammatik var svår att lära sig i största allmänhet. Deltagare C menar även att det var svårt att som andraspråksinlärare lära sig alla svenskans enskilda ord. Han förklarar detta med att han ofta fann att som andraspråksinlärare var det en ständig utmaning att skilja på och separera alla svenskans ord. Många ord upplevde han som likartade som exempelvis *glass* och *glas*. Han tyckte att det var särskilt svårt att lära sig svenska ord som hade

liknande betydelse som exempelvis *pojke*, *son*, *grabb* eller *tös*, *flicka*, *dotter*. Han beskriver denna del av sin inläring som väldigt förvirrande inledningsvis.

Det finns fortfarande delar av svenskan som Deltagare C tycker är svårt idag. Han nämner att vissa av svenskans vokaler fortfarande är kämpiga som *y* och *ö*. Deltagare C menar även att det kan vara lätt att som person med albanska som modersmål blanda ihop ord som inleds med vokalen *y*. Han menar även att vokaler som *y* och *i* låter förvirrande lika för honom stundtals och att det kan vara svårt att höra någon skillnad mellan de båda. C förklarar detta med att albanska inte har samma användning av vokaler som svenskan, men att han inte har något problem att använda eller särskilja svenskans konsonanter. C menar att ändelser på ord kan vara svåra att bemästra fullkomligt som andraspråksutövare av svenska.

7.2 Uttal

7.2.1 Deltagare A

På frågan om vad hon tyckte var svårt att uttala inom svenskan svarade Deltagare A svenskans vokaler var särskilt svåra. Hon tyckte att vokaler *o*, *i*, *u*, *e*, *å* och *ä* var särskilt krävande att uttala. hon förklarar detta med att albanska har en annan uppsättning ljud och bokstäver än svenskan, varvid omställningen från hennes modersmål till hennes andraspråk var svår att göra. Hon menade dock att det fanns undantag eftersom hon inte tyckte att vokalen *u* var nämnvärt svår att uttala.

På frågan om hon hade några exempel på ord som var svåra att uttala svarade A att ord med *ö* (som sköld eller sjö) och *e* (sked) var speciellt svåra.

7.2.2 Deltagare B

Deltagare B säger att han själv och andra personer i hans omgivning som även de har albanska som modersmål har svårt att uttala ord som sju och tjugo. B menar att det kan vara svårt att uttala *y*, *u*, *ö* och *å* eftersom han som person med albanska som modersmål har svårt att ställa om sig från sitt modersmåls vokalsystem till svenskans.

7.2.3 Deltagare C

Deltagare C menar att uttal utgör en motsägelsefull del av svenskan för honom eftersom han bott längre i Sverige än i Kosovo och därför nästan kan uttala svenska bättre än sitt modersmål. C svarar därmed att uttal inte utgör en del av svenskan som han har särskilt stora svårigheter med. Han menar att albansktalande generellt inte har särskilt stora svårigheter att lära sig uttala svenska på ett tillfredställande sätt i en jämförelse med hur dessa språkutövare har att bemästra vissa grammatiska moment. C hävdar dock att det kan vara svårt att som person med albanska som modersmål lära sig uttala klara skillnader mellan vissa vokaler. Han ger som exempel att det kan vara svårt att korrekt uttala skillnaden mellan *e* och *i*. När jag föreslår de exempel på svårigheten att uttala *ben* och *bin* som finns redovisade bland mina forskningsfrågor i uppsatsen *bilaga*, instämmer han i att detta är ett träffande exempel.

Deltagare C säger att det som albansktalande inte är svårt att uttala skillnader mellan *e* och *ä*. Därför upplever han det inte svårt att uttala skillnaden mellan exempelvis *hel* och *höl*. C menar dock att det som albansktalande kan vara svårt att uttala *sj* -ljudet eftersom konsonanterna i det ljudet kan bli ersatta av konsonanten *h*. Därför kan uttalsmässiga fel som att exempelvis *sjunga* blir *hunga* uppstå. Deltagare C menar att det kan vara svårt att säga svenskans *sch* – ljud eftersom albanskan inte har detta ljud. Detta resulterar i att det kan vara svårt att säga exempelvis *sjuksköterska* vilket istället kan resultera i felsägningen *hjuksköterska*. C klassificerar dessa svårigheter som ett moment som generellt sett kan vara svårt för personer med albanska som modersmål eftersom en nära anhörig till honom som relativt nyss kommit till Sverige och börjat lära sig svenska just nu genomgår samma problem i sin andraspråksinläring. Eftersom han kan känna igen precis samma svårigheter som denna person genomgår menar han att detta förmodligen är något som de flesta albansktalande som lär sig svenska får kämpa extra mycket med.

7.3 Grammatik

7.3.1 Deltagare A

Deltagare A tyckte att prepositioner och vokaler var svårast att bemästra när hon började lära sig svenska. A menade att hon inte hade haft några större svårigheter med att lära sig svenskans slutartikel för bestämdhet och att hon sällan gjorde misstag som *Min sonen*. A beskrev hur hon inte hade haft några nämnvärda problem med att lära sig att ge adjektiv

en korrekt böjningsform och att hon snabbt lärde sig att inte göra misstag som exempelvis *landet är vacker* och *en stora familj*.

På frågan om det var svårt att lära sig svenskans användning av pronomen svarade A att hon tyckte det. Det hon tyckte var speciellt svårt var att bemästra svenskans tempus.

A menade att det hon tyckte var svårast inom svenskan var språkets användning av prepositioner. Hon kände därför att det var möjligt att hon fortfarande kunde göra språkliga misstag som exempelvis *Jag var Liseberg*, *Jag badade Näset* och *Karta av Sverige*.

A beskrev hur hon upplevde svenskans adverb och verb med att hon inte hade haft några större svårigheter med att lära sig dem. Hon menade dock att hon tyckte att vissa verb som exempelvis *hinna* var svåra att bemästra. A hävdade att hon fortfarande kunde använda en del verb felaktigt än idag, men att dessa inte utgjorde något moment inom språket som var specifikt svårt för henne att bemästra.

På frågan om det hände att hon glömmer att få med ordet *vara* när hon talade svenska svarade A att så var fallet. Det hände att hon gjorde språkliga fel som mitt exempel av felskrivningen *det svårt* istället för det korrekta alternativet *det var svårt* ibland. Hon kunde dock inte svara på varför detta misstag emellanåt inträffade.

På frågan om det var svårt att lära sig svenskans användning av subjekt svarade A att hon tyckte att det var det. Hon menade även att det hände att hon tappade ordet *det* när hon talade svenska.

A menade att hon tyckte att svenskans ordföljd var svår att lära sig och något som hon fortfarande kämpade för att bemästra. Hon menade att albanskans ordföljd var så olik svenskan att för att lära sig hennes andraspråks ordföljd var hon tvungen att försöka att glömma sin modersmålsordföljd när hon talade svenska.

7.3.2 Deltagare B

Deltagare B tror att det för många albansktalande är svårt att korrekt bemästra svenskans tempus. Han pekar ut tempus som ett moment i språket som han tyckte var svårt när han skulle lära sig svenskans grammatik. Han menar dessutom att det var svårt att lära sig bemästra svenskans användning av *en* och *ett*. B menar att tempus utgör en språkmässig aspekt av svenskan som unga och gamla språkinlärare har svårt att klara av, och att tempusmässiga fel är något som äldre albansktalande ofta får brottas med väldigt intensivt.

B säger att han hade svårt att lära sig svenskans slutartikel för bestämdhet och att han ofta hör att personer med albanska som modersmål ger ord fel ändelser som i exemplet *min sonen*.

B menar att det var svårt att som person med albanska som modersmål lära sig att ge adjektiv en korrekt böjningsform. Han förklarar detta med att albanskan och svenskan skiljer sig markant i denna grammatiska aspekt. Därför är det lätt att som person med albanska som modersmål helt enkelt utgå ifrån samt överföra albanskans grammatiska regler till svenska.

B säger att det var svårt att lära sig svenskans användning av pronomen. Han upplevde själv detta som ett språkmässigt krävande moment och menar även att människor i hans omgivning som har albanska som modersmål ofta gör språkmässiga fel vid användandet av pronomen.

B hävdar att det var svårt att lära sig svenskans prepositioner. Han ger som exempel att det var svårt att lära sig prepositioner som *i* och *på*.

B säger att det var svårt att lära sig adverb. Han menar dock att detta utgör en grammatisk svårighetsgrad som går att bemästra med tid och träning.

B menar att det var svårt att lära sig svenskans verb. Han säger att detta är något som han själv börjat reflektera över på senare tid.

B hävdar att det var svårt att lära sig att inte glömma det svenska ordet *vara* varvid fel som *det svårt* kan uppstå. Han förklarar detta med att ordet *vara* inte har någon motsvarighet inom albanska och inte heller har någon nära motsvarighet. B tillägger dessutom att meningarna inte byggs upp samma sätt inom albanska som inom svenskan. Han hävdar dock att ett problem vid bedömningen av hur vanligt det är att personer som gör detta fel är att det generellt är svårt att mäta hur mycket grammatiska förkunskaper albanska andraspråksinlärare har inom sitt eget modersmål. B menar att en språkinlärare har lättare att undvika att exempelvis glömma ordet *vara* när denne pratar svenska om personen kan albansk grammatik när denne lär sig svenska.

B har ingen uppfattning om det var svårt att lära sig svenskans subjekt. Han har inte heller något exempel att ge på en sådan eventuell svårighet.

B säger att det var svårt att lära sig svenskans ordföljd, men att han själv inte hade några stora svårigheter att lära sig denna grammatiska regel. B menar att svenskans ordföljd är ett språkligt moment som blir lättare att lära sig med grammatiska förkunskaper i albanska eftersom språken skiljer sig markant åt i denna regel. En person med rika förkunskaper kan därför lättare lära sig de skillnader som finns och sedan ändra om dessa till svenskans grammatiska regler.

7.3.3 Deltagare C

Deltagare C säger att svenskans grammatik rent generellt var svår för honom att lära sig. Han ger som exempel att han fortfarande tänker tillbaka över hur motigt det kunde vara att lära sig subjektiv, adjektiv, prepositioner och de ändelser som finns i svenskan. C hävdar att tempus är ett annat moment i svenskan som han fått kämpa mycket med. Detta förklarar C med att albanska har färre tempus än svenskan. Han menar även att det var svårt att lära sig när han skulle använda *en* och *ett* inom svenskan. Han hävdar att en utveckling mot ett naturligt språkanvändande är något som tar lång tid. C fördjupar detta resonemang med att förklara att efter att han lärt sig den form av svenska som lärs ut på kurser i svenska som andraspråk, så var steget långt till att på ett naturligt sätt bemästra svenskans olika synonymer och grammatiska regler i en vardagssituation.

C säger att han kan känna igen flera av de svårigheter som han mött när han skulle lära sig svenska i en nära anhörig till honom som relativt nyss kommit till Sverige och börjat lära sig svenska. Denna anhörig har liksom han hade svårt att lära sig grammatiska moment som flertal och en korrekt användning av *en* och *ett* eller *hon* och *han* varvid han kan identifiera dessa svårigheter som genomgående kämpiga för personer med albanska som modersmål när dessa ska lära sig svenska.

Deltagare C tror att detta kan bero på att svenska är ett förhållandevis komplext språk rent grammatiskt. Han menar att ur ett jämförande perspektiv är albanska rent grammatiskt mindre komplext, trots att språket har en så speciell position eftersom det utgör en egen gren inom det indoeuropeiska språkträdet. Därför kan det vara mycket svårt för en person med albanska som modersmål att lära sig svenska då albanska inte alltid har en grammatisk motsvarighet för svenskans olika regler.

C menar att det inte var särskilt svårt att lära sig att använda svenskans slutartikel för bestämdhet. Han säger att han inte ofta begick eller begår språkliga fel som *min sonen*. C fördjupar denna förklaring med att denna regel inom svenskan handlar om att knäcka en språklig kod över hur albanska fungerar eftersom språket helt enkelt vänder på orden *min son* till *sonen min*. Detta är en regel som inte är ovanlig inom albanska och därmed så kan den vara svår att övervinna för en andraspråksinlärare. Därför kan det som person med albanska som modersmål vara lätt att säga *min sonen* och därmed felaktigt använda av svenskans slutartikel för bestämdhet. C hävdar dock att ifall en person med albanska som modersmål lär sig att inte omvandla albanskans grammatik när denne lär sig svenska så behöver inte svenskans slutartikel för bestämdhet utgöra något stort språkligt hinder för dennes andraspråksinläring.

C säger att det var svårt att lära sig att ge adjektiv en korrekt böjningsform när han skulle lära sig svenska och att han gjort språkliga misstag som exempelvis *landet är vacker* och *en stora familj* under sin språkutveckling.

C menar att svenskans användning av pronomen var ett grammatiskt moment som tog tid för honom att lära sig ordentligt. Han anser att felskrivningarna *Vi lade och somnad* och *Hon växte sig* utgör passande exempel på de svårigheter som finns hos personer med albanska när dessa ska lära sig svenska som andraspråk. C förklarar detta med att han som albansktalande alltid utgick ifrån sitt modersmål när han skulle lära sig svenska och därför var liknande felskrivningar lätta att begå eftersom de båda språken skiljer sig så markant åt.

C hävdar att det inte var särskilt svårt att lära sig att använda svenskans prepositioner. Han har lätt att relatera till exemplet *Jag var Liseberg*

eftersom han i början av sin andraspråksinläring ständigt brottades med problematiken över vilken preposition som var passande i en liknande mening: skulle det vara *i* eller *på* eller *över*? C klassificerar därför prepositionerna som ett grammatiskt moment som han fortfarande tycker är svårt och alltid är lite extra uppmärksam på i sitt dagliga språkanvändande.

C tycker inte att det var särskilt svårt att lära sig svenskans adverb och han anser att denna grammatiska regel var relativt enkel att lära sig att behärska.

C tyckte att det var svårt att lära sig svenskans användning av verb. Han menar att detta beror på att han liksom de flesta andra albaner han mött har svårt med att lära sig svenskans grammatik eftersom albanska skiljer sig så mycket från svenskan i dess utformning av exempelvis verb.

C säger att det hände när han lärde sig svenska att han glömde ordet *vara* i meningar och att han fortfarande får brottas med detta. Den förklaring han ger till detta är att han ofta jämförde albanskans användning av ordet *vara* när han skulle lära sig svenska. C menar därmed att det finns en albansk motsvarighet till ordet *vara* och att denna kan ställa till bekymmer för albansktalande när dessa ska lära sig svenska.

C hade inga större svårigheter att lära sig svenskans användning av subjekt och han bemästrade de regler som finns kring subjekt relativt tidigt i sin andraspråkliga inlärningsperiod. C menar att han fortfarande glömmer att använda ordet *det* i meningar eftersom det inte finns någon motsvarighet till detta ord i albanska.

C säger att han hade svårt att lära sig svenskans ordföljd eftersom albanskans och svenskans ordföljd skiljer sig så drastiskt åt. C menar att

eftersom albanska har en omvänd ordföljd i förhållande till svenska så är det svårt för en albansktalande att säga *min flicka* eftersom det logiska för denna är att säga flicka min utifrån albanskans ordföljd.

8. Diskussion

Eftersom alla tre av de personer som deltagit i undersökningen ursprungligen kommer från Kosovo är detta givetvis intressant för min undersökning ur en dialektal synvinkel. A säger att hon talar toskiska. B och C menar att de inte pratar sig någon dialekt vilket utgör en spännande ny infallsvinkel för hur toskiskan och gegiskan position ser ut i dessa områden. Jag väljer dock att överlåta denna diskussion till någon annan som är intresserad av att forska kring albanska eftersom detta språks dialekter inte utgör syftet för denna uppsats.

Det är däremot relevant att utforska hur de tre deltagarna uppfattar gegiskan och toskiskan, särskilt eftersom ingen utav deltagarna ger ett entydigt svar i frågan. A säger att hon som toskisktalande inte förstår någon som pratar gegiska, B säger sig inte uppfatta att det finns två dialekter och C menar att talare av de båda dialekterna kan kommunicera med varandra ifall båda parterna anstränger sig. Det är svårt att dra ett entydigt svar av detta förutom att det går att fastställa att det finns en skillnad mellan de båda dialekterna utifrån de svar A och C gett, men att det svar B gett motsäger detta.

Alla tre deltagarna har kommit till Sverige vid relativt hög ålder: B och C kom hit 1992 och var tonåringar när de lärde sig svenska medan A kom 1999 och då var vuxen. De svar som deltagarna gett visar dock att alla tre fann många likheter i vad de tyckte var svårt när de skulle

lära sig sitt andraspråk svenska, varvid ålder inte är något som jag kommer att behandla i denna diskussion.

A tyckte att det var svårt att lära sig svenskans för och efternamn samt dess prepositioner. B att det var svårt att lära sig svenskans vokaler. C tyckte att svenskans grammatik generellt var svår och dess konsonanter samt ord var svåra att bemästra. Eftersom alla deltagarna gav olika svar på vad de inledningsvis tyckte var svårt när de skulle lära sig sitt andraspråk svenska vill jag hävda att det utifrån denna undersökning går att utläsa att albansktalande finner olika saker olika svåra vid deras första kontakt med svenska.

A tycker fortfarande att det är svårt att använda prepositioner samt pronomen, B tycker att vissa ord fortfarande är svåra att uttala och C svarar att han i dagsläget tycker att vokaler fortfarande är svåra. Jag kan utifrån dessa fakta påstå att det utifrån denna undersökning går att utläsa att albansktalande finner olika saker olika svåra när de lärt sig att tala svenska.

A menar att svenskans vokaler är särskilt krävande att uttala och att vokaler *o*, *i*, *u*, *e*, *å* och *ä* är särskilt svåra. Som konkreta exempel på ord som är svåra att uttala ger A ord med *ö* (som sköld eller sjö) och *e* (sked). B svarar att det kan vara svårt att uttala vokaler *y*, *u*, *ö* och *å*. Som konkreta exempel på ord som är svåra att uttala ger B ord med vokalen *ö* (sjö). C ger vokaler *e* och *i* som exempel över vokaler som är svåra att uttala och konsonanten *s*. Slutsatsen som går att dra av detta är att personer med albanska som modersmål generellt har problem med att uttala vissa vokaler.

A tyckte att prepositioner och vokaler var svårast att bemästra när hon började lära sig svenska. B pekar ut tempus som ett moment i språket som han tyckte var svårt när han skulle lära sig svenskans

grammatik. C säger att svenskans grammatik rent generellt var svår för honom att bemästra. Han kommer fortfarande ihåg hur motigt det kunde vara att lära sig subjekt, adjektiv, prepositioner och de ändelser som finns inom svenskan. C hade även svårt för att lära sig att använda tempus. Slutsatsen som går att dra av detta är att personer med albanska som modersmål kan ha svårt att lära sig använda prepositioner samt tempus. B och C hade svårt att lära sig att använda tempus vilket stödjer rimligheten i att detta borde vara ett särskilt svårt moment för albaner, men det svar A gett motsäger detta. A och C hade svårt att bemästra prepositioner, men B hade inte det. Därmed går det inte att helt säkert säga att personer med albanska som modersmål har svårt lära sig svenskans prepositioner.

A menade att hon inte hade haft några större svårigheter med att lära sig svenskans slutartikel för bestämdhet och att hon sällan gjorde misstag som *Min sonen*. B säger att han hade svårt att lära sig svenskans slutartikel för bestämdhet och att han ofta hör att personer med albanska som modersmål ger ord fel ändelser som i exemplet *min sonen*. C menar att det inte var särskilt svårt lära sig att använda svenskans slutartikel för bestämdhet. Slutsatsen som går att dra av detta är det inte går att fastställa ifall personer med albanska som modersmål generellt har svårt att lära sig använda svenskans slutartikel för bestämdhet.

A beskrev hur hon inte hade haft några nämnvärda problem med att lära sig att ge adjektiv en korrekt böjningsform. B menar att det var svårt att som person med albanska som modersmål att lära sig att ge adjektiv en korrekt böjningsform. C säger att det var svårt att lära sig att ge adjektiv en korrekt böjningsform när han skulle lära sig svenska. Slutsatsen som går att dra av detta är att det är osäkert ifall personer med

albanska som modersmål har svårt att lära sig att ge adjektiv en korrekt böjningsform.

På frågan om det var svårt att lära sig svenskans användning av pronomen svarade A att hon tyckte det. B säger att det var svårt att lära sig svenskans användning av pronomen. C menar att svenskans användning av pronomen var ett grammatiskt moment som tog tid för honom att lära sig ordentligt. Slutsatsen som går att dra av detta är att personer med albanska som modersmål generellt har svårt att lära sig att använda den svenskan pronomen.

A menade att det hon tyckte var svårast inom svenskan var språkets användning av prepositioner. B hävdar att det var svårt att lära sig svenskans prepositioner. C hävdar att det inte var särskilt svårt lära sig att använda svenskans prepositioner. Slutsatsen som går att dra av detta är att det inte är säkert att personer med albanska som modersmål har svårt att lära sig svenskans prepositioner.

A och C tycker inte att det var särskilt svårt att lära sig svenskans adverb, men B tycker det. Slutsatsen som går att dra av detta är att det inte är säkert personer med albanska som modersmål har svårt att lära sig att använda svenskans adverb.

B och C tyckte att det var särskilt svårt att lära sig svenskans verb, men A tyckte inte det. Slutsatsen som går att dra av detta är att det inte går att fastsätta att personer med albanska som modersmål generellt har svårt att lära sig att använda svenskans verb.

A, B och C hävdar att det var svårt att lära sig att inte glömma det svenska ordet *vara*. Slutsatsen som går att dra av detta är att personer med albanska som modersmål generellt har svårt att lära sig att använda det svenska ordet *vara*.

A hade svårt för att lära sig använda svenskans subjekt, B hade ingen uppfattning och C hade inga större svårigheter att lära sig svenskans användning av subjekt. Det är därför svårt att dra någon slutsats över huruvida albansktalande har svårt för att lära sig svenska subjekt.

A, B och C hävdar att det var svårt att lära sig svenskans ordföljd. Slutsatsen som går att dra av detta är att personer med albanska som modersmål generellt har svårt att lära sig att använda svenskans ordföljd.

9. Slutsatser

Efter att jag avslutat min undersökning har det blivit tydligt för mig hur olika inlärare av ett andraspråk fungerar när de ska inhämta kunskaper i ett språk som skiljer sig markant från deras modersmål. Faktorer som bidrar till detta är exempelvis ålder vid inläring, bakgrund, tidigare erfarenheter av språkinläring, grammatisk förkunskap i personens modersmål, förutsättningar för studier och inlärarens motivation. Bland de informanter som deltagit i min undersökning kan jag för att dra några exempel se olikheter mellan de erfarenheter som B och C gett gentemot A när de berättat om sin inläring av svenska eftersom de började lära sig språket i tonåren, medans A var vuxen när hon för första gången kom i kontakt med svenska. En annan faktor som jag kan se har bidragit till de olika svar som deltagarna gett är att C är märkbart intresserad av språk samt grammatikens roll i olika språk och därmed gett många personliga reflektioner över varför svenska och albanska skiljer sig så markant åt.

En annan sak som blivit tydlig efter att jag sammanställt resultatet av min undersökning är att det är svårt att se ett absolut tillförlitligt mönster

mellan hur personer med albanska som modersmål inhämtar kunskaper i svenska utifrån mitt arbete eftersom en relativt liten grupp deltagare medverkat i min undersökning. Därmed bör denna uppsats ses som ett uppslag kring vilka skillnader som existerar mellan albanska och svenska som eventuellt kan uppmuntra andra att forska vidare inom detta område snarare än en undersökning som ger ett slutgiltigt svar på de frågor som behandlats.

10. Litteraturförteckning

Bröjer, Inger 1996. *Albanska – en kontrastiv beskrivning*. Göteborgs Universitet: Institutionen för svenska språket.

Byron, Janet 1976. *Selection among alternatives in language standardization. The case of Albanian*. The Hague, cop.

Camaj, Martin 1984. *Albanian grammar: with exercises, chrestomathy and glossaries*. Wiesbaden : Harrassowitz.

Flyktingmottagningen Uddevalla.

<http://www.uddevalla.se/download/18.1e80c8710694337d71800023605/Flyktingmottagning.pdf>. Hämtad 2009 - 05 – 25.

Lagerholm, Per 2005. *Språkvetenskapliga uppsatser*. Lund: Studentlitteratur.

Newark, Leonard 1982. *Standard Albanian: a reference grammar for students*. Stanford.

Pipa, Arshi 1989. *The politics of language in socialist Albania*. New York: Boulder.

UCLA Language Material project.

<http://www.lmp.ucla.edu/Profile.aspx?LangID=36&menu=004Albania>.

Hämtad 2009 - 05 – 25.

Bilaga 1

Allmän bakgrundsfakta för intervjuerna:

- 1: vilken ort i Albanien kommer du ifrån?
- 2: tycker du att det är stor skillnad mellan Albanskans två dialekter?
- 3: vilken dialekt har du vuxit upp med? gegiska eller toskiska?
- 4: när kom du till Sverige?
- 5: Vad var svårt när du skulle lära dig svenska?

6: finns det något i svenskan som du tycker är svårt nu när du blivit mer bekant med språket?

Uttal:

1: vad tycker du är svårt att uttala inom svenskan?

2: kan du ge några exempel på något som är svårt att uttala? exempelvis ben – bin *eller* hel – häl.

Grammatik:

1: vad tycker du var svårt när du skulle lära dig svenskans grammatik?

2: var det svårt att lära dig att använda svenskans slutartikel för bestämdhet? Var det lätt att göra misstag som exempelvis *Min sonen*?

3: var det svårt att lära sig att ge adjektiv en korrekt böjningsform? Var det lätt att göra misstag som exempelvis *landet är vacker* och *en stora familj*?

4: var det svårt att lära sig svenskans användning av pronomen? Var det lätt att göra misstag som exempelvis *Vi lade och somnade* och *Hon växte sig*?

5: var det svårt att lära sig svenskans prepositioner? Var det lätt att göra misstag som exempelvis *Jag var Liseberg*, *Jag badade Näset* och *Karta av Sverige*?

6: var det svårt att lära sig svenskans adverb? Var det lätt att göra misstag som exempelvis *Jag kom här till Göteborg*?

7: var det svårt att lära sig svenskans verb? Var det lätt att göra misstag som exempelvis *Jag tänker att flytta* eller *Han hjälper hemma*

8: händer det att du glömmer att få med ordet **Vara** (som i exempelvis en felskrivning som ”det svårt” – det rätta alternativet är ”det var svårt”)när du talar svenska? Vad tror du att det kan bero på?

9: var det svårt att lära sig svenskans subjekt? Händer det att du glömmer att få med ordet **Det** när du talar svenska?

10: var det svårt att lära sig svenskans ordföljd? Ifall det var så, varför?

Bilaga 2

9.1. Allmän bakgrundsfakta till intervjuerna

1: A	B	C
Pristina	Kosovo	Kosovo
2: A	B	C
Stor skillnad	-	Inte särskilt stor
3: A	B	C
Toskiska	-	-
4: A	B	C
1999	1992	1991
5: A	B	C

För/efternamn, prepositioner	Vokaler	Grammatik, konsonanter
6: A	B	C
Prepositioner, personböjning	Vissa ord	Vokaler

9.2 Uttal

1: A	B	C
Vokaler (<i>o, i, u, e, å, ä</i>)	Vokaler (<i>y, u, å, ö</i>)	Vokaler(<i>e, i</i>)/konsonanter (<i>s</i>)
2: A	B	C
Sköld – sjö, sked	Sju, tjugo	Ben – bin, sjunga, sjuksköterska

9.3 Grammatik

1: A	B	C
Prepositioner, vokaler	Tempus	Grammatik
2: A	B	C
Nej	Ja	nej
3: A	B	C
Nej	Ja	Ja
4: A	B	C
Ja	Ja	Ja
5: A	B	C
Ja	Ja	Nej
6: A	B	C
Nej	Ja	Nej
7: A	B	C
Nej	Ja	Ja
8: A	B	C
Ja	Ja	Ja
9: A	B	C
Ja	-	Nej
10: A	B	C
Ja	Ja	Ja